

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

УДК [316.32:004]:340.12

Кравець В. М. – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, м. Київ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1911-5241>;

Павлишин О. В. – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, м. Київ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9444-4734>

Інформаційне суспільство та право в інформаційному суспільстві з позиції філософії права

Рец. на кн.: Кушакова-Костицька Н. В. Право на інформацію в інформаційну епоху (порівняльне дослідження) : монографія / за наук. ред. М. В. Костицького. – Київ : Логос, 2018. – 302 с.

Проблеми інформації та інформаційного суспільства цікавлять наукову спільноту вже понад півстоліття. Почали розробляти відповідну проблематику інженери, продовжили дослідження військові, інтенсивно займалися розробкою цієї теми фахівці з природничих наук, а пізніше – і вчені-гумантарії, зокрема, юристи. Важливим напрямом наукового пошуку стало дослідження інформаційного права в межах теорії держави і права в 1970-х роках. Одним із перших в СРСР застосував інформаційний підхід в кримінології науковий редактор рецензованої монографії академік Михайло Костицький. Так, у 1978 році він захистив з цієї проблеми кандидатську дисертацію, а 1980 року опублікував монографію, присвячену розв'язанню цієї складної проблеми.

У новому тисячолітті питання інформації, а також інформаційного забезпечення соціокультурних процесів знову стали актуальними і в незалежній українській державі. З цієї багатогранної тематики написано багато статей, опубліковано декілька монографій, захищено низку дисертацій. Характерно, що в 2004 році у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка Н. В. Кушакова також захистила кандидатську дисертацію з теми «Конституційне право на інформацію в Україні». Згадана робота написана з конституційного права, але авторка висвітлила значно ширший обсяг питань – з теорії

держави і права, правової компаративістики, і, що дуже важливо, з філософії права. Про наукову цінність цієї дисертації свідчить і той факт, що дотепер київські і харківські вчені використовують певні її положення, як, власне, і самий текст дисертації Н. Кушакової, щоправда, не завжди на них посилаючись.

Рецензована монографія Н. Кушакової є результатом напруженої та довготривалої наукової праці, серйозним і оригінальним творчим доробком, який розкриває важливі проблеми інформаційного суспільства та права в соціумі, моралі, корпоративних норм законів і нормативно-правових актів. Через те, що є різноманітні підходи до проблем інформаційного суспільства, в науковій спільноті немає узгодженості щодо низки проблем, які сьогодні набули всезагального та глобального характеру. Роль цих питань зросла дуже істотно, адже ні природничо-науковий, ані альтернативні підходи не дають змогу повною мірою пояснити, що таке інформаційне суспільство. Насправді, це складне завдання може виконати лише філософія. Але, з іншого боку, жодні соціальні проблеми не можуть залишитися поза увагою юридичної науки. Постає питання, що видається риторичним: «яке суспільство може існувати без права?». Дуже важливо, що авторка у виконаному дослідженні сходиться на найвищий, філософський (точніше, філософсько-правовий) рівень розгляду питань, завдяки якому вона змогла висвітлити і те, в який спосіб і які саме норми регулюють сьогодні право на інформацію в різних обставинах і в різних країнах, як це відбувається в Сполучених Штатах Америки, країнах Європейського Союзу, а головне – як мало би бути в Україні.

Звичайно, розглядаючи право на інформацію, Н. Кушакова-Костицька, з одного боку, обмежується аналізом права в інформаційному суспільстві. Але, на нашу думку, авторка знайшла головні ланки того ланцюга проблем, розглянувши які, вона зможе розв'язати й інші проблемні питання, пов'язані з інформаційним правом і правом на інформацію. Рецензована монографія складається з передмови, вступу, п'яти розділів, висновків і списку використаних джерел. Авторка демонструє, як виглядає право на інформацію в теорії і практиці становлення інформаційного суспільства, якими є особливості законодавчого регулювання права на інформацію, наводить порівняльний аналіз врегулювання права на інформацію, висвітлює питання обмеження права на інформацію та демонструє, як реалізовується право на інформацію в мережі Інтернет. У тексті монографії прослідковується перехід від філософсько-правових і загальнотеоретичних аспектів інформаційного суспільства та права в ньому до порівняльного аналізу діючого права і чинного

законодавства, а далі – до перспектив інституалізації права на інформацію в зв'язку з розвитком мережі Інтернет. Така логіка викладу матеріалу дає змогу читачу чітко зрозуміти, що хотіла сказати Н. В. Кушакова-Костицька, та свідчить про переваги стилю мислення авторки, яка за першим дипломом є фахівцем в галузі інформатики.

Як побажання автору зауважимо, що, на нашу думку, варто було б у першому розділі монографії більше уваги звернути саме на філософські (а не лише на філософсько-правові) аспекти права на інформацію в теорії та практиці становлення громадянського суспільства. Дуже цікавим є підрозділ, в якому окреслені психологічні проблеми формування інформаційного суспільства, і можливо, йому слід би було присвятити щонайменше цілий розділ.

Загалом, у рецензованій монографії Н. В. Кушакової-Костицької розгляд проблеми права на інформацію вперше у вітчизняній філософсько-правовій науці підноситься на філософський рівень, адже авторка бачить перспективу розвитку права на інформацію та демонструє цю перспективу читачам.

У підсумку слід зазначити, що монографія Н. В. Кушакової-Костицької з теми «Право на інформацію в інформаційну епоху (порівняльне дослідження)» може стати в пригоді філософам, юристам, політологам, психологам, фахівцям у галузі інформаційних технологій, а також слухачам, студентам, ад'юнктам і аспірантам, які опановують інформаційні технології та вивчають інформаційне право.

Рецензія надійшла до редколегії 14.09.2018

Kravets V. – Ph.D in Law, Associate Professor, Head of the Department of Philosophy of Law and Legal Logic of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1911-5241>;

Pavlyshyn O. – Ph.D in Law, Associate Professor, Professor of the Department of Philosophy of Law and Legal Logic of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9444-4734>

Information Society and Law in the Information Society from the Perspective of Philosophy of Law

Review of the book: Kushakova-Kostytska N. The right to information in the information age (comparative study) : monograph / for sciences edit M. Kostytskyi. – Kyiv : Lohos, 2018. – 302 p.